

Det blev svigersønnene — embedsmennene — som nu for en stor del kom i besiddelse av de gamle handelshuses formuer, og disse skapte sig et glansfullt liv varierende mellem kunst, videnskap og selskabelighet.

En general flyttet inn i Schøllergården, en greve opslo sin residens i Mølmannsgården, en filosof (Suhm) fikk halvdelen av formuen i det Angellske handelshus og etter Henrik Hornemans død flyttet også en embedsmann inn i Hornemansgården.

Den store sluttsten som overstrålte alt som skjedde i denne gylne tidsperiode var Thomas Angells storstilede donasjoner.

Ennu i våre dager er det kapitaler i sirkulasjon innen Trondhjems forretningsliv etter de Hammond-Mølmannsle slekter og to av byens ledende forretningsmenn nedstammer i 7de generasjon fra engelskmannen Thomas Hammond, nemlig grosserer Carl Finne (Finne & Kvenild) og fabrikkveier P. A. Hanssen (Klem Hanssen & Co.). Begge på mødrenes side fra Anna Thomasdatter Hammond, Johan Mølmanns hustru.

Det kongelige Norske Videnskabernes Selskap, Trondhjem.

Det 18. århundre har efterlatt sig mange store minnesmerker i Trondhjem og et av de betydeligste av disse er Videnskapsselskapet.

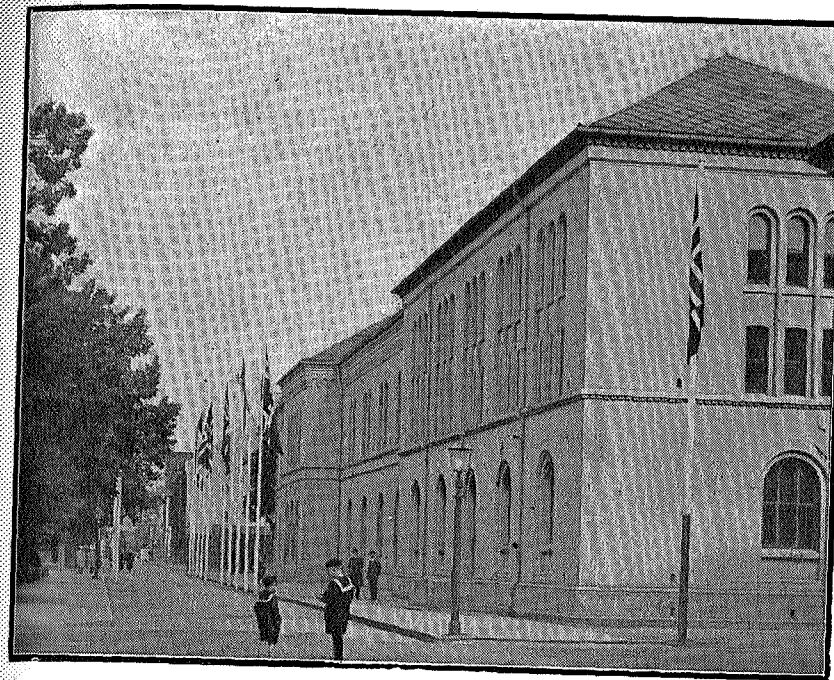
Merkelig nok blev selskapet stiftet i Norges gamle hovedstad, som 763 år før var grunnlagt til sete for kristendommens kultur i Norge og som senere blev helgensete og erkebispesete, og nu også sete for Norges første videnskapelige institusjon.

Det begynte å lakke mot enden på den 400-årige union. Det 18. århundres gode tider og næringsveienes jevne utvikling satte mot i nordmennenes sinn. De norske handelsskibes hyppige seilas på fremmede havner bragte rikdommer og impulser utenifra, som satte ryggmarg i den norske nasjon.

Nettop i denne tid skjedde også et gjennombrudd på det videnskapelige område idet at Det Trondhjemske Selskap stiftedes i Trondhjem 1760.

Jordbunnen til et sådant selskap hadde lenge vært forberedt i Trondhjem, særlig av Katedralskolens ledende menn og spesielt av rektorene Borch og Benjamin Dass.

Hertil kom at en rekke av byens ledende kjøbmenn besatt en høi

Det Kongelige Norske Videnskabernes selskap i Trondhjem.

dannelse og hadde ved mange års studium i utlandet tilegnet sig kunnskaper som på mange områder stod på høide med videnskap.

Som vi tidligere har hørt bestod Thomas Angells bibliotek av 7000 bind og Hornemannenes var av en lignende størrelse, likeledes har vi hørt om Schøllers og Mølmanns høie kulturnivå. Alt dette tilsammen dannet et kulturcentrum i Trondhjem i midten av det 18. århundre.

I 1751 kom fedrelandsmannen Gerhard Schøning til Trondhjem som rektor ved Katedralskolen, og i hans følge kom den danske kammerjunker Fredrik Suhm, begge disse menn hadde en brennende interesse for videnskapelig forskning.

I Trondhjem bodde i denne tid den rike arving frøken Karen Angell (Thomas Angells brordatter) og det var hennes hånd Suhms reise gjaldt.

«Den unge, elegante og fornemme kammerjunker stakk naturligvis enhver annen frier ut og innen årets utgang var han forlovet med frøken Angell og blev gift det påfølgende år».

Medgiften dreiet sig om et par tønner gull og Suhm fikk nu både tid og råd til å dyrke sine videnskapelige interesser.

Det opstod et intenst samarbeide mellem Suhm og Schøning og disse to satte sig som livsopgave å skrive hver sitt fedrelands historie. Schøning Norges og Suhm Danmarks. Som forarbeide til dette foretagende utgav de også dels i fellesskap og dels hver for sig avhandlinger som henledet den lærde verdens opmerksomhet på Trondhjem. Således utgav Schøning i 1762 sitt berømte verk om Domkirken som har vært av grunnleggende betydning.

Dr. biskop Johan Ernst Gunnerus

(1718—1773).

Biskop Gunnerus.

1758 kom en merkelig personlighet til Trondhjem som skapte sig et udødelig navn i Norges historie, denne mann var biskop J. E. Gunnerus.

Han var født i Kristiania den 26. februar 1718. Allerede som disippel ved sin fødebys katedralskole gjorde han sig bemerket som et vidunderbarn, med usedvanlige evner og ved eksamen artium vakte hans latinske stil stor opmerksomhet. Han studerte i tre år i Kjøbenhavn, senere omtrent i 2½ år i Halle.

Fra Halle begav han sig til Jena (Tyskland), hvor han virket som dosent og dertil utgav en rekke teologiske og filosofiske avhandlinger. Han fant i Jena megen anerkjennelse og fikk flere tilbud om ansettelse både som rektor og professor, hvilke han dog avslø.

Efter 12 års ophold i utlandet blev han utnevnt til próst ved regensen i Kjøbenhavn og til ekstraordinær professor ved universitetet.

I 1758 blev Gunnerus 40 år gammel utnevnt til biskop i Trondhjem og tiltrådte dette embede samme år.

Efter at Gunnerus hadde fått kjennskap til Schøning og Suhms arbeider og forøvrig blitt bekjent med de kulturelle forhold i byen, tok han allerede i 1760 initiativet til å stifte «Det Trondhjemske lærde selskap».

Den berømte svenske videnskapsmann Karl Linné sier i forbindelse med en omtale av Gunnerus «at han hadde tendt et lys i det land som hittil hadde ligget i mørke».

Denne uttalelse er et typisk uttrykk for hvilken verdi stiftelsen av selskapet hadde.

Allerede i årene 1761—65 utgav selskapet, forteller Richter, en rekke skrifter bestående av tre bind, under titel av «Det Trondhjemske Selskap»s skrifter, inneholdende 23 forskjellige videnskapelige avhandlinger.

I spissen for første bind står en filosofisk avhandling av dr. biskop Gunnerus om sjelens udødelighet.

Allerede i samme bind åpner han rekkene av sine naturhistoriske avhandlinger med en beskrivelse av havhester (en art sjøfugl i Finnmarken) som senere etterfulgtes av flere andre med zoologisk, mineralogisk og botanisk innhold.

Disse avhandlinger dannet innledningen til selskapets høie og videnskapelige formål.

Ved Gunnerus, Schøning og Suhms store begavelse og fremragende virksomhet fikk selskapet en meget god start, men allerede i 1765 forlot Schøning og Suhm Trondhjem. Tiltross for dette tapte biskopen ikke noget av sin energi, tvertimot i 1766 fikk han selskapet utvidet til et offentlig videnskapsselskap og ved kongelig resolusjon av 1767 blev selskapet kalt «Det Kongelige Norske Videnskapernes Selskap».

Ifølge statuttene av 1767 hadde selskapets ledende menn opstukt en meget vidtgående plan for selskapets fremtidige virksomhet.

Det heter således i Richters historiske skrift, at selskapet «ikke skulde utelukke nogen grundig, nyttig, smukk videnskap». Derfor skulde dets øiemerke gå ut på opdagelsen ikke blott i fedrelandets geografi og historie samt naturhistorie, men også i matematikk, fysikk og lægekunst, og endelig hvad der kunde fremme næringsveien som akerdyrkning og fiskerier.

Efter utvidelsen av 1767 blev det innvilget på høieste hold at

Rektor Gerhard Schøning.

Peter Fredrik Suhm.

et av kongehusets medlemmer skulde innta verdigheten som selskapets preses.

Arveprins Fredrik inntok denne stilling og innehadde samme til sin død i 1805, og etterfulgtes av sin sønn Christian Fredrik til 1814. Denne kongelige presesstilling var selvfølgelig en æresstilling, men samme bragte penger i selskapets kasse idet prinsene årlig betalte et større beløp, som vesentlig benyttedes til medaljer og premier.

I begynnelsen arbeidet selskapet under små forhold, møtene avholdtes således i biskop Gunnerus' private bolig, senere i andre privat-

hus, men takket være Thomas Angells stiftelsers store gaver til Katedralskolen, kunde denne i 1787 åpne dørene i sin monumentale gård i Munkegaten og ved kongelig resolusjon fikk selskapet hele 2. etasje inklusive festsalen til sin disposisjon. Dermed hadde selskapet tilfredsstillende lokaler i lengere tid fremover.

I 1773 led selskapet et uerstattelig tap ved biskop Gunnerus' død under en visitasreise i Kristiansund N.

I 15 år var dr. J. E. Gunnerus biskop i Trondhjems bispedømme, som i hans tid strakte sig fra Søndmøre til Finnmarkens nordligste pynt. Denne patriotiske fedrelandsvenn var en av Norges største sønner og det er en opplevelse å studere denne manns liv og virksomhet.

På det videnskapelige område var Gunnerus uten tvil dansketidens lærdeste nordmann og hans allsidighet er det vanskelig å finne maken til i den historiske litteratur. Han var således teolog, filosof, zoolog, botaniker, matematiker og en fremragende organisator og administrator.

Som et eksempel på hans anseelse kan nevnes, at han omkring 1771 av minister Struense blev nedkalt til Kjøbenhavn for å utarbeide plan til Universitetets omordning. «Han inngav også et fortrinlig forslag dertil, og han benyttet samtidig anledningen til å utarbeide et utkast til opprettelse av et Norsk Universitet».

Dr. biskop Bang sier i sin kirkehistorie, at Gunnerus er den

lærdeste av alle menn som har innehatt bispedømmet i den Norske kirke.

Biskop Gunnerus' lik blev ført fra Kristiansund til Trondhem og bisatt i Domkirkens gravkjeller, hvorfra kisten i 1867 blev flyttet ut og nedsatt på Domkirkegården.

I hundreåret for hans død (1873) reiste Videnskapsselskapet en minnestein på hans grav.

Videnskapsselskapet har nu bestått i 170 år, dets formål og virke ligger høit og vi skal ikke innlate oss på detaljer, men kun hefte oss et øieblikk ved selskapets historie og utvikling.

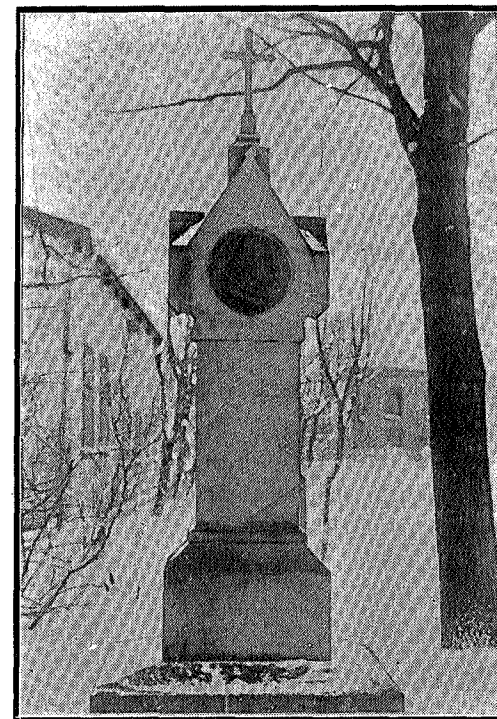
Efter Gunnerus' død blev det selskapets hovedvirksomhet i lang tid å forøke sitt bibliotek og sine oldsamlinger, samt trykke og utgi skrifter, prisbelønnede videnskapelige avhandlinger, opmuntre jordbruket og andre næringsveier ved utdeling av medaljer og premier.

Videre utfoldet selskapet en storslagen kulturell forståelse ved å gi stipendier og økonomisk støtte til flere yngre norske diktere som i begynnelsen kjempet i en kummerlig tilværelse.

Stipendier og bidrag til videnskapsmenn og forfattere.

Vi skal med det samme nevne navnene på endel videnskapsmenn og forfattere, som spesielt i det 19. århundre fikk støtte av selskapet.

Den første som fikk bidrag var major Lorents Didrik Klüver, der i 1823 utgav et verk om Norges minnesmerker.

Biskop Johan Ernst Gunnerus,
Gravmonument på Domkirkegården.

Senere fikk geologen B. H. Keilhau støtte til utgivelse av sin avhandling *Gæa Norwegica* som var av grunnleggende betydning for geologisk vitenskap i Norge. Omkring 1840 fikk botanikeren Blytt bidrag til utvidelse av sitt verk *Norges Flora*.

Omkring midten av århundret støttet selskapet ytterligere følgende vitenskapsmenn med bidrag og stipendier:

Naturforskerne: lægene Danielsen og Boech, zoologene P. Chr. Asbjørnsen, Robert Collett og G. O. Sars, samt botanikerne forstmester J. M. Normann og geologene Kjerulf og Helland.

Ytterligere kan nevnes at selskapet gav R. Keyser og P. A. Munch pengebidrag til utgivelse av «Norges gamle love» og P. A. Munchs «Det Norske Folks historie». Videre støttet selskapet utgivelsen av Langes verk «De Norske Klostre» og pastor Erlandsens «Den Nordenfjeldske geistlighet».

Til slutt kan nevnes at også dikterne Ivar Åsen, Bjørnstjerne Bjørnson, A. O. Vinje og Henrik Ibsen i begynnelsen av sin forfattertid fikk pengestøtte av Videnskapsselskapet.

Videnskapsselskapets bygninger og samlinger.

Museet.

Innsamlinger av oldsaker, innenlandske dyr, planter og mineraler begynte allerede i Gunnerus' og Schönings tid.

Samlingene vokste etterhvert som tiden gikk, og i midten av det forrige århundre var lokalene i Latinskolen overfylt.

1866 reiste selskapet sitt eget hus på hjørnet av Erling Skakkes og Kalvskindgaten.

Allerede i 1878 blev huset tilbygget med en større bygning og likeledes blev tilbygninger foretatt i 1898, 1901 og 1904.

I 1928 besluttet selskapets direksjon å opføre en ny bygning på sydsiden av komplekset som blev ferdig 1930. Dermed får museet tilstrekkelig plass for sine samlinger.

Legater og fonds.

Videnskapsselskapet har fått mange store gaver.

De første bidragsydere som finnes omtalt i selskapets historie er fru geheimerådinne Cecilie Schøller, grosserer Henrik Meincke og skibsfører Peder Dahl. Disse givere skjenket selskapet i begynnelsen penger ved innkjøp av bøker og samlinger.

Det første legat fikk selskapet i 1798 av amtsforvalter Paulsson i København.

Dette legat eier nu en kapital av kr. 38,000.00

Senere har selskapet fått følgende legater og gaver:

Justisråd Hammers legat	»	160,000.00
Lærer Aas og Frue	»	12,000.00
Kjøbmann H. A. Bennecke	»	20,000.00
Konsul Anthon Mathias Jenssen	»	50,000.00

(NB. kr. 25,000.00 av dette legat er brukt til innkjøp av bøker).

Det Trondhjemske gavefond	»	30,000.00
Frøkenene Kristine og Laura Hansens legat	»	25,000.00
Grosserer Johan Fredrik Lundgreens legat	»	80,000.00
Lotterifondet	»	187,000.00
Freias Gavefond	»	16,800.00
Fru Anna Paus' Legat	»	5,000.00
Grosserer Birger Kvenild's gave	»	5,500.00
Bergmester Jens Henrik Winsnes og Frues legat ..	»	16,000.00
Byggefondet	»	38,000.00
Rektor Lossius og Frues gavefond	»	5,000.00
Dr. Bjarne Lysholm gavefond	»	10,000.00
Grosserer Dyre Halses gavefond	»	1,000.00
Konsul Arild H. Bachkes gave	»	20,000.00

Hertil kommer diverse mindre beløp.

Selskapets fond er ca.

kr. 650,000.00.

Samtidig kan nevnes at Trondhjems Sparebank gjennom tidene har skjenket selskapet store beløp, tilsammen minst kr. 150,000.00, som er anvendt til bygninger og driftsutgifter.

Selskapets faste bygninger med grunner etc. har en samlet verdi av ca. 1 million kroner.

Hertil kommer museets samlinger og bibliotek.

Selskapets gjeld pr. 31. desember 1928 var kr. 150,000.00.

I 1875 var selskapets samlede driftsbudgett opsummert med kr. 11,324.00, i 1928 er samme kr. 114,821.88. Disse tall gir oss litt beskjed om utviklingen av selskapets virksomhet i nevnte tidsperiode.

Selskapets virkefelt omfatter Trondhjems stift samt en del av Helgeland. Virksomheten er opdelt i følgende avdelinger: Oldsam-

lingene, Myntsamlingene, Den Botaniske Samling, Mineralsamlingen, Den Zoologiske Samling og Biblioteket.

Oldsamlingen.

(Bestyrer konservator Th. Petersen).

Den arkæologiske videnskap hører hjemme under denne avdeling, som har til spesiell oppgave å samle, opbevare og studere alle slags funn av redskaper, bohaver og minnesmerker som kan kaste lys over oldtidens liv historisk, politisk, kunstnerisk og religiøst o. s. v.

Oldsamlingen har hatt en veldig utvikling. I 1870 utgjorde samlingene kun 600 nummer, nu består samme av ca. 14,000 gjenstander.

Myntsamlingen

har gjennom tidene samlet et meget stort antall av gamle pengekstykker, som forteller oss om våre forfedres pengevesen.

I 1875 bestod samlingen av 5800 nummer. I 1909 var samlingen vokset til 16,300, nu består samme av omkring 20,000. Samlingen har mange verdifulle funn helt fra de gamle norske sagakongers tid.

Den Botaniske Samling.

(Bestyrer konservator O. A. Høeg).

Botanikk eller plantelære er den videnskap som har til oppgave å undersøke planteriket og dets frembringelser, samt å studere plantenes indre og ytre sammensetning, de forskjellige former, hvorunder plantenes organer fremtrer og grunnene til disses virksomhet og nytte som føde og medisin til mennesker og dyr o. s. v.

Biskop Gunnerus' botaniske samling danner grunnlaget til avdelingens grunnleggelse. Videnskapsselskapets botaniske samlinger er meget rike og nyder stor anseelse innen den videnskapelige verden.

Mineralsamlingen.

(Bestyrer C. Schulz).

Mineralogi i videre forstand innbefatter den del av naturhistorien, som beskjeftiger sig med mineralene i hel ederes forhold til vår jordklode, altså tillike innbefattende geologien (S. d. A.): men

sedvanlig forstår man derved den egentlige m. — også kalt oryktognosie — som innskrenker sig til alene å gi en videnskapelig fremstilling av alle de enkelte mineraler, navnlig med hensyn til deres krystallografiske, fysiske og kjemiske egenskaper m. v.

Selskapets mineralsamling eier en meget verdifull samling bestående av både innenlandske og utenlandske mineraler som er samlet gjennom tidene.

Den Zoologiske Samling.

Bestyrer konservator C. Dons.

(Pattedyr, krypdyr og padder samt evertebrater).

Zoologien er som bekjent læren om dyrene i alle retninger, i hvilke dyrene kan gjøres til gjenstand for viden. Den descriptive og systematiske zoologi holder sig især til dyrenes ytre og søker å fastsette artenes, slektenes, ordnenes o. s. v. grenser og kjennemerker.

Den comparative fysiologi og anatomi eller zootomien studerer deres indre bygning og de i deres legemer foregående virksomheter, embryologien deres utviklingshistorie, zoogeografien deres utbredelse på jordoverflaten og i havets dybder.

Palæontologien deres utdødde dyreformer. Dessuten deler man zoologien i mammalogien (læren om pattedyrene), ornithologien (om fuglene), herpetologien (om krypdyr og padder), ichthyologien (om fiskene), malakologien (om bløtdyrene), entomologien (om ledddyrene, spesielt om insektene), karcinologien (om krebsdyrene), antinologien (om stråledyrene), helminthologien (om ormene, spesielt om innvoldsormene) o. s. v.

Videnskapsselskapets zoologiske samlinger eier et stort utvalg av alle slags dyr, fugler og fisker og spesielt sjødyrene er meget sterkt representert.

Selskapets zoologer har i lang tid drevet en intens undersøkelse av havbunnen på en rekke forskjellige steder innen selskapets virkeområde og disse undersøkelser har frembragt mange nye funn som har vært av stor videnskapelig betydning.

O. Nordgaard var konservator ved selskapets zoologiske avdeling i 24 år og i samme tid innehadde han stillingen som bestyrer for Trondhjems Biologiske stasjon.

I sistnevnt stilling nedla Nordgaard også et meget verdifullt arbeide, idet han i sin tid satte igang utklekningen av gullflyndre

(rødspette) samt medvirket i særlig grad til at stasjonen har fått et moderne undersøkelsesskib (M/sk. «Gunnerus»).

Efter velvillig opgave av herr vaktmester P. M. Roel kan meddeles, at den biologiske stasjon har utsatt på forskjellige steder i fjordene tilsammen 671,125,000 flyndreyngel siden utklekningen begynte. Disse tall forteller oss litt om zoologenes verdifulle virksomhet.

Videnskapsselskapets Bibliotek.

(Bestyrer Dr. Joh. D. Landmark).

Mange kulturinteresserte menn har gjennom tidene skjenket store gaver til biblioteket, som stadig har vokset og består nu av ca. 160,000 bind, og er næst efter universitetets Norges største videnskapelige bibliotek.

I 1770 bestod biblioteket av kun 600 bind, 1780 var antallet steget til 1200. Ved Gerhard Schönings død i 1780 fikk selskapet som gave efter ham 12,000 bind. (Benjamin Dass' bibliotek også heri innbefattet).

I 1808 talte biblioteket 15,000 bind, 1650 manuskripter og 400 pergamentbreve.

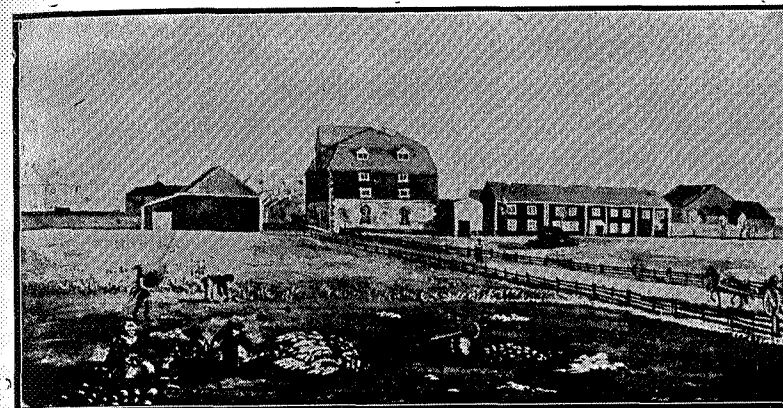
I 1865 fikk selskapet ifølge testamentene en meget verdifull boksamling som gave efter grosserer Broder Knudtzon (firma Hans Knudtzon & Co.), 1901 fikk selskapet et legat på kr. 50,000.00 efter konsul Anthon Mathias Jenssen (firma Jenssen & Co.). Halvdelen av dette legat blev anvendt til innkjøp av Kongelig fullmektig Thorvald Boechs boksamling, som består av ca. 30,000 bind og er uhyre verdifull.

Vi har under vårt korte besøk i de forskjellige avdelinger som sorterer under museet fått et lite innblikk i selskapets historie og utvikling og vi har også fått vite, at selskapets ledende videnskapsmenn på hvert sitt område, utfører et arbeide som har til opgave å tjene menneskeheten til gode.

Ved Norges tekniske Høiskoles opprettelse fikk selskapet tilvekst av nye krefter og av den grunn blev samme i 1926 ifølge lovforandring utvidet og opdelt i to grener.

I.

Det Kongelige Norske Videnskapernes selskap, hvorunder naturvidenskap og teknisk videnskap hører.

Sukkerraffinaderiet (E. C. Dahls bryggeri).
Efter tegning av Rosenvinge omkring 1820.

vice-borgermester Nils Collin var den første som slo til lyd for opprettelse av et sukkerraffinaderi i Trondhjem, men den egentlige foregangsmann som tok initiativet til å få saken realisert var den tidligere omskrevne titulær stiftamtman, lagmann Hans Ulrik Mølmann.

Sukkerraffinaderiet blev efter den tids forhold startet med en meget stor kapital, som bestod av 300 aktier a 200 riksdaler. En rekke av byens ledende kjøbmenn var interessert. Største aksjonær var Mølmann med 59 aktier, rådmann Hans Horneman hadde 50 aktier. Disse to var selskapets første hoveddirektører. Dessuten var det innvalgt to lønnede meddirektører som hadde tilsyn med den daglige bedrift. De to første meddirektører var kammerråd Hans Wium og kjøbmann Reiner Ulffers.

Sukkerraffinaderiet var den første større industrielle bedrift som blev grunnlagt i Trondhjem og fikk sitt privilegium utstedt av Regjeringen den 11. desember 1752.

Privilegiet gav raffinaderiet rett til salg av sine produkter i Trondhjems stift. (Romsdalen, Molde, Christiansund, Trøndelagen, Nordland og Finnmark).

Oberstløytnant Schnitlers gård med grunn på Kalvskinnet blev innkjøpt for 500 riksdaler og på nordsiden av gårdens hovedbygning blev fabrikkbygningen opført.

I 1754 var hele anlegget fullt ferdig og fabrikkens hadde allerede en varebeholdning bestående på 300,000 pund sukker.

Til sukkermester blev ansatt hamburgeren Johan Fransen, den

øvrigt betjening var bokholder og kasserer Sr. Liv. Borch Høyer, samt sukkerbakersvennene Asmus Pulls, Jakob Riberg, Nicolaus Jenssen, Jochum Appel, Wilhelm Krempelin og Christian Buddin.

Fabrikkens drift gikk i begynnelsen meget godt og gav sine aktionærer op til 10 prosent utbytte.

I forbindelse med sukkerraffinaderiet blev det også satt igang en direkte handelsfart på de Vestindiske øer, og flere av byens store kjøbmenn var interessert i denne trafikk. Av disse navn nevnes følgende: Thomas Angell, etatsråd P. F. Suhm, rådmann Hans Horneman, kancellieråd Erich Must, etatsråd H. U. Møllmann og hans slektninger samt kancellieråd Henrich Angell og kjøbmann Lorentz Angell.

I E. C. Dahls bryggeris jubileumsskrift, som blev utgitt i 1906 i forbindelse med bryggeriets 50-årsjubileum, skriver riksarkivar Koren blandt annet følgende:

«Av nogle bevarede regnskaper sees at skibet «Providentia» kaptein Knud Thode og skibet «Susanna» kaptein Rolf Didrichsen, begge skipper i rådmann Hans Hornemans tjeneste. I november 1760 forlot Flensborg hvori ladningen i sin helhet var indkjøbt, bestemte til St. Croix: «Providentia» hadde allerede tidligere gjort en reise. Skibenes ladninger kostede 40,000 Riksdaler, som blev fordelt på Interessenterne, i vore penger 128,000 kroner, et for den tid meget stort beløp, men tillike et bevis på hvilke betydelige kapitaler det daværende Trondhjemske Handelspatriciat rådede over.

Høsten 1761 kjøpte Raffinaderiet for næsten 21,000 Riksdaler Raasukker, direkte hjemført fra Vestindien ved kaptein Thode, likesom i de to følgende aar betydelige kvanta sees anskaffede paa samme maate. (Kapt. P. A. Dreier høsten 1762 og Thode høsten 1763).»

NB. Begge skib både «Providentia» og «Susanna» tilhørte rådmann Hans Horneman.

På grunn av mange vanskeligheter som opstod efter unionsopløsningen med Danmark og på grunn av andre uheldige omstendigheter gjennomgikk selskapet en krise i 1820 som endte med at fabrikkens kom på nye hender.

De nye eiere var firmaene Hans Knudtzon & Co., C. A. Lorch & Sønner og Hoe & Co.

Disse firmaer gjorde straks forberedelser til fortsatt drift.

Som spesialist på sukkerfabrikasjonens område blev raffinadør

Heinrich Bauck fra Hamburg tilkalt. (Stamfaren for den bekjente Trondhemsslekt Bauck).

Efter rekonstruksjonen blev fabrikkens drift fortsatt til i 1850. Bauck hadde også fabrikkens forpaktet en tid og drev samme for egen regning.

I 1850 blev raffinaderiet solgt til staten for 11,000 spesiedaler. Grunnen til at staten kjøpte var å få tak i privilegiet. Allerede samme år solgte staten sukkerhuset med tomter og inventar til E. C. Dahl. Heinrich Bauck fortsatte fremdeles å drive fabrikkens som forpakter. Men i 1855 blev sukkerfabrikasjonen nedlagt efter 103 års virksomhet.

I 1856 grunnla generalkonsul E. C. Dahl den landskjente bedrift E. C. Dahls bryggeri og aktieselskapet av samme navn driver fremdeles sin store virksomhet i sukkerraffinaderiets bygninger.

Oberstløytnant Schnitlers gamle hovedbygning, Sverres gate 1, benyttes til kontorer og til bolig for bryggeriets direktør.

Generalkonsul Dahl har efterlatt sig store minner i Trondhem (herom senere).

NYE TIDER OG NYE MENN

Seilskibsfartens blomstringstid.

Den første betingelse for at en kjøbstad skal gå frem i rikdom og velstand er at byen har dyktige kjøbmenn, redere, industrimenn, teknikere, håndverkere og skibsførere, som forstår å innsuge rikdommer fra havet, naturen og fremmede land.

Det har ofte vist sig at en kjøbmann eller industrimann ved fremragende dyktighet og foretaksomhet har skapt en hel kjøpstad.

I slutten av det 18. og i begynnelsen av det 19. århundre fikk Trondhem en rekke nye kjøbmenn og redere som ved sine store bedrifter hadde en betydelig innflydelse på byens utvikling.

Vi skal nu påbegynne en hel serie visitter hos disse slekter som i nevnte tidsperiode satte sitt preg på byens pulserende liv.

Handelsslekten Meincke.

Vi går først til Meinckes sommerresidens i Ilsviken for å stifte bekjentskap med chefen i firmaet Meincke Sønner & Co., som gjennom 3 generasjoner i et tidsrum av 90 år inntok ledelsen på skibsfartens område.